

גמ' חולין (ב.) - נשים בשחיטה

רב דניאל שטיין

א. רא"ש (פ"א סי' א') - ובהלכות ארץ ישראל כתב דנשים לא ישחטו מפני שדעתן קלות, ואין הש"ס שלנו סובר כן וכו' ואותו חכם שכתב הלכות א"י כתב חומרות מדעתו וכמו כן כתב שכח ולא בירך שחיטתו פסולה.

ב. בית יוסף (יו"ד סי' א' סע' א') - ודלא כהלכות ארץ ישראל שכתבו דנשים לא ישחטו מפני שדעתן קלה שמא יתעלפו והפוסקים הסכימו לדעת התוספות. והאגור (סי' אלף ס"ב) כתב שאף על פי שדעת הפוסקים כן המנהג בכל גלות ישראל שלא ישחטו ומעולם לא ראיתי נוהג לשחוט ולכן אין להניחן לשחוט כי המנהג מבטל הלכה ומנהג אבותינו תורה היא (מסכת סופרים פי"ד הי"ח) עכ"ל. ואני אומר שאם היה אומר שהיו רוצות לשחוט ולא הניחון היה אפשר לומר שהיא ראייה אך ראיית לא ראינו אינה ראייה (עדיות פ"ב מ"ב, זבחים קג:). וכתב הכל בו (סי' קז פ"ד פב:) ה"ר יצחק (סמ"ק סי' קצ"ז) כתב שהנשים שוחטות לעצמן משמע שאין שוחטות לאחרים עכ"ל ודבר תימה הוא מה חילוק יש בין שוחט לעצמו לשוחט לאחרים דכמו כן הכשר צריך לזה כמו לזה ומה שכתב רבי יצחק לעצמן היינו לומר שהן לבדן שוחטות ואין צריך שיעמוד אחד על גבן.

ג. שו"ע (שם) - הכל שוחטין לכתחלה, אפילו נשים. הגה: יש אומרים שאין להניח נשים לשחוט, שכבר נהגו שלא לשחוט, וכן המנהג שאין הנשים שוחטות (ב"י בשם האגור) וכו'. ולכן נוהגין שאין אדם שוחט אלא א"כ נטל קבלה לפני חכם, (אגור בשם הלכות א"י), ואין החכם נותן לו קבלה, עד שידע בו שהוא יודע הלכות שחיטה ובקי ביד. ולכן נוהגין שכל הבאין לשחוט, סומכין עליהם לכתחלה. [ש"ך (ס"ק א') - והב"י השיג עליו דלא ראינו אינה ראייה ולפעד"נ דדעת האגור כמ"ש מהרי"ק בשרש קע"ב דבמנהג וכה"ג הוי לא ראינו ראייה וכמ"ש הרב בח"מ ס"ס ל"ז].

ד. ספרי (פרי' שופטים פ"ט קנ"ז אות ט"ו) - שום תשים (י"ז, ט"ו) וכו' מלך, ולא מלכה.

ה. גמ' יבמות (מה:) - רבא אכשריה לרב מרי בר רחל ומנייה בפורסי דבבל, ואע"ג דאמר מר שום תשים עליך מלך, כל משימות שאתה משים אל יהו אלא מקרב אחיך, האי כיון דאמו מישראל, מקרב אחיך קרינן ביה.

ו. רמב"ם (פ"א מלכים ה"ה) - אין מעמידין אשה במלכות שנאמר עליך מלך ולא מלכה, וכן כל משימות שבישראל אין ממנים בהם אלא איש.

ז. ס' החינוך (מ' תצ"ז-תצ"ח) - ומה שאמרו בספרי שאין מעמידין אשה במלכות, שנאמר מלך ולא מלכה וכו'. שנמנענו מלהקים עלינו מלך איש שלא יהיה מזרע ישראל ואפילו יהיה גר צדק, ועל זה נאמר לא תוכל לתת עליך איש נכרי אשר לא אחיך הוא, ואמרו זכרונם לברכה בספרי לא תוכל לתת עליך איש נכרי, זו מצות לא תעשה. וכמו כן שאר המינויין אין ראוי שנמנה עלינו בדבר מהדברים לא מינוי תורה ולא מינוי מלכות איש שיהיה מקהל גרים עד שתהא אמו מישראל מדכתיב שום תשים וגו', ודקדקו זכרונם לברכה (קידושין עו:) כל שימות שאתה משים עליך לא יהיו אלא מקרב אחיך.

ח. גמ' ב"ק (טו.) - והנשים בכלל הנזק. מנהגי מילי וכו' דבי רבי אלעזר תנא ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם, השוה הכתוב אשה לאיש לכל דינין שבתורה. [תוס' (שם) ד"ה אשר - תימה הא לפניהם לא איירי אלא בכשרים לדון דכן דרשינן בפרק בתרא דגיטין (דף פח:) לפניהם ולא לפני הדיוטות ואשה פסולה לדון דתנן בפרק בא סימן (גדה דף מט:) כל הכשר לדון כשר להעיד ואשה פסולה להעיד כדאמרינן בהחובל (לקמן דף פח.) ובפרק שבועת העדות (שבועות דף ל.) וי"ל דההיא דפרק בא סימן (גדה ד' מט:) באיש איירי כלומר כל איש הכשר לדון כשר להעיד ומדכתיב (שופטים ד) והיא שפטה את ישראל בדבורה אין להביא ראייה דאשה כשירה לדון דשמא היו מקבלין אותה עליהם משום שכינה].

ט. נתיבות המשפט (סי' ל"ו ס"ק י') - עיין תומים וכו' ועוד כתב דאשה כיון דאינה ראויה להעיד לא מיחשב קרוב או פסול ולא נתבטלה העדות בשבילה, אבל פסול דרבנן מבטל העדות. ומדבריו יש ללמוד דהוא הדין גוי וקטן אינן מבטלין עדות הכשרים.

י. תוס' גיטין (פח:) ד"ה ולא לפני - ומדבורה דכתיב בה (שופטים ד) והיא שופטה את ישראל אין ראייה דאשה כשרה לדון דשמא לא היתה דנה אלא היתה מלמדת להם הדינים א"נ שמא קיבלו אותה עליהם משום שכינה, מיהו בירושלמי דיומא (פ"ו) יש מעתה דאין אשה מעידה אינה דנה, ואומר ר"י דקרא משמע ליה דאיירי בכל ענין בין בדינין בין בנדונין וכו'.

יא. שו"ע (חו"מ סי' ז' סע' ד') - אשה פסולה לדון. [פ"ת (ס"ק ה') - וכתב בספר ברכי יוסף אות י"ב אף דאשה פסולה לדון מ"מ אשה חכמה יכולה להורות הוראה, וכן מתבאר מהתוספות לחד שינויא דדבורה היתה מלמדת להם דינים]. [ברכי יוסף (חו"מ סי' ז' אות ו') - ומצאתי להרשב"ץ בספר מגן אבות וכו' ושם כיון שלא היה בישראל כמוהו בקבלה, הוא היה ראוי יותר מכולן, כי לא פסלה תורה גרים אלא בשיש כיוצא בהם בישראל, אבל אם אין כיוצא בהם בישראל הם קודמין וכו' ולעולם דקבלה לא מהניא אפילו לשאר שררות].

יב. תוס' יום טוב (אבות פ"א מ"י) - שמעיה ואבטליון - פירש הר"ב גרי צדק היו. וכך כתב הרמב"ם בהקדמתו לחבור משנה תורה ומשמע שהם בעצמם היו גרי צדק ולא יתכן כיון שהיו נשיא ואב בית דין וכו' אבל אין הפירוש שהם עצמם היו גרים. שא"כ איך אפשר למנותן נשיא ואב בית דין. אלא שבאו מן גרים ובודאי אמן מישראל היו ולכן היו מותרים למנותן נשיא ואב בית דין. אבל יש שפירשו כי הם עצמם גרים היו בודאי זה טעות גמור.

יג. רמב"ם (פי"א סנהדרין ה"ז-ט') - דיני ממונות וכן הטומאות וכן הטהרות האב ובנו הרב ותלמידו מונין אותן בשנים וכו' שומעין דבריו ונושאים ונותנים עמו ונמנין עמו. ובשעת גמר דין אין גומרין את הדין בקרובים שהדיינין הקרובים פסולין לדין כמו שיתבאר. [השגת הראב"ד] זה שאנו מונים הבן עם האב בין באחד בין בשנים כגון וכו'. א"א חיי ראשי איני רואה לא טעם ולא ריח בדברים אלו כי למשא ומתן מאי מנין איכא ובשעת גמר דין אז הוא המנין.

יד. תשו' אגר"מ (ח"ב יו"ד סי' מ"ה) - והטעם הוא שהחלוק בין להחשיבו לפועל ובין להחשיבו לממונה שהוא שררה אינו מצד חשיבות המלאכה, אלא דאם נשכר לעשות רצון המשכירו הוא פועל אף שהיא מלאכה חשובה ואם נשכר לעשות נגד רצון בעה"ב כהשגחה על המשקלות ומדות שבעה"ב היה אפשר רוצה שיכשיר לו גם משקל ומדה החסרים והוא ממונה לפוסלם וליקחם מבעה"ב הוא שררה על בעה"ב שבעה"ב מחוייב לעשות כמו שהמשגיח אומר. וכן הוא ממש ממונה להשגיח על הכשרות שמלאכתו הוא לעשות אף נגד רצון בעה"ב שלא להניח לבעה"ב שיקנה דברים אסורים וא"כ להרמב"ם אין למנות ע"ז אשה.

טו. תשו' אגר"מ (ח"ד יו"ד סי' כ"ו) - אבל למעשה יש לידע, שהמצווה של ואהבתם את הגר (דברים עקב י' י"ט) מחייבת אותנו לקרובם ולהקל בכל עניינים אלו. לפיכך אחר ישוב גדול נראה, שאין להחשיב משרות אלו בתקופתנו כענין של מעשה שררה, דעיקר תפקיד של ישיבה הוא ללמד לתלמידים כשהם רוצים. ומה שיש כח להמנהלים והראשי הישיבה על התלמידים לסלקם או שלא לקבל אותם לכתחילה וכדומה, אין זה אלא כמו שררה של בעה"ב על פועליו, שאין זה מעין מינוי לשררה כלל. ולפי זה משרות אלו אינם אלא כמילוי תפקיד וכעניין של עסק. ואין לדמות זה למש"כ באג"מ יו"ד חלק ב' סימן מ"ד בענין מינוי אשה להשגיח להכשרים, דהוי מינוי של שררה. דהתם הוא מינוי לעשות נגד רצון בעה"ב ע"פ כח התורה שצונו להאכיל דברים כשרים וכו' וזהו שררות, לעמוד על המשמר שיתקיים דיני התורה ומיניו זה יש לו הכח לעשות נגד רצונו דבעל הבית ולכן חשוב שררה.

טז. תשו' תשובות והנהגות (ח"ג סי' ש"ה) - ובנידון דידן נשאלתי אם גר יכול להיות ר"מ בישיבה, ונראה שמותר, שעיקר האיסור הוא בשררה דוקא, אבל ר"מ בישיבה אינו שררה וכו' ומיהו יש דעות וכו' בכל גווני אסור, ומיהו נראה דהיינו לשמש כראש ישיבה אבל כמגיד שיעור ללמד לתלמידים אין לחשוש. ולענין להיות "רב", שבזמננו שמלבד תפקידו להורות יש לו גם תפקידים שונים לנהל כעין שררה, ראוי להחמיר ולא ליקח גר לתפקידים אלו כשיש לפנינו יהודי אחר ראוי כמוהו וכו' ולכן לדעתי ראוי להעמיד אדם אחר שישא תואר "הרב" לכבוד, והגר שהוא הראוי לכך בפועל הוא ישמש בתפקידי הוראת ההלכה למעשה, אף שמכונה "מורה צדק" ואפילו סגן וכה"ג ודאי שרי.

יז. תשו' אגר"מ (ח"ד או"ח סי' מ"ט) - הנה בדבר הנשים השאננות והחשובות אשר בעניני הנהגות המדינות בעולם הן גם כן מהלוחמות יחד עם התנועה כזו עם הנשים הלוחמות בזה מכל העמים שבעולם, אבל נשים אלו שהן שומרות תורה רוצות להכניס מלחמתן גם במה שנוגע לכמה דיני התורה ויש מהן אשר מתפללות בטלית וכדומה בעוד דברים וכו'. איברא דאיכא רשות לכל אשה לקיים אף המצות שלא חייבתן תורה ויש להם מצוה ושכר על קיום מצות אלו וכו' אבל פשוט שהוא רק בחשקה נפשה לקיים מצות אף כשלא נצטוותה, אבל מכיון שאינו לכוונה זו אלא מצד תורעמותה על השי"ת ועל תורתו אין זה מעשה מצוה כלל אלא אדרבה מעשה איסור שהאיסור דכפירה שחושבת דשייך שיהיה איזה חלוף בדיני התורה היא עושיית גם במעשה שחמיר.